

MURAT AYDIN

*“Zeytinburnu,
fotoğrafik olarak
çok zengin bir mekân”*

SÖYLEŞİ: MUHAMMED NUR ANBARLI

Murat Aydın, 38 ilçeli İstanbul'un en iddialı belediye başkanları arasında. Çalışkanlığı ile İstanbul'un olumsuz yüklerini sırtlanmış bir ilçede gidişatı tersine çeviren, sürpriz işler çıkartan bir performans gösteriyor. Bir belediye bürokratu ve siyasetçisi olarak fotoğraf sanatına olan ilgisi, çalışmalarında bir sanatçı duyarlılığının ortaya çıkmasını sağlıyor. Zeytinburnu

belki de bunun için kültür sanat alanlarında İstanbul'un en sağlam ve güçlü yerel yönetimi durumunda.

Belediye başkanlığı görevinin yanı sıra Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Meclisi üyeliği, Türkiye Belediyeler Birliği yönetim kurulu üyeliği, Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği başkanvekilliği, Türk Dünyası Belediyeler Birliği yönetim kurulu üyeliği yapan Murat Aydın başkan ile, fotoğraf sanatına olan ilgisini konuştuk.

M

Fotoğraf sizin için ne ifade ediyor, fotoğrafla neden ilgileniyorsunuz?

Hemen herkes ben kimim, nereden geldim, annem babam ve daha evveli acaba nasıl yaşamışlardır diye merak eder. Ben de geçmişimi hep merak ettim. Acaba nasıl bir ortamdı, bizim dünyaya gelişimizde aracılık eden insanlar nasıl insanlardı!.. Öyle sanıyorum ki bu hissiyatların saikiyle yaşadığım dönemi, kendi ortamımı geleceğe aktarmak gibi bir arzu geliştirdim. Fotoğrafa düşkünlük ve merak bu duygularla başlamış olabilir bende.

20'li yaşlarımın başında üniversiteye başladım ikinci sınıfta ilk makinamı aldım, ama çok amatör bir makine. İlk zamanlar anı fotoğrafları çekiyordum: gittiğim yerleri, gördüğüm yerleri, bulunduğum ortamları fotoğraflıyordum. Amatörce insan-mekân ilişkilerini fotoğraflıyordum. Ama çevremde bir tane olsun fotoğrafçı yoktu. Normal vesikalık fotoğraf çektiği-

miz tanıdıkların haricinde fotoğrafçılık sanatıyla ilgilenen bir kişi bile tanımıyordum. Destek alabileceğim kimse yoktu. Bir öğretmenim vardı köyde, o İstanbul'da hem öğretmenlik yapıyordu hem de stüdyosu vardı. 94'te onun yanına gittim. "Hocam" dedim, "benim bu fotoğraf işine yıllardır merakım var. Makine alıyorum ama hiç iyi olmuyor bana yardımcı olur musun? Bu işleri kim yapıyor bir yerden iyi bir makine mi alsam?" dedim. Beni Sirkeci'ye gönderdi ve böyle böyle bu işle iştigal eden insanlarla tanışma fırsatı buldum. O günlerden bu günlere fotoğraf ile yoğun bir ilişkim var.

Fakat ilk zamanlar fotoğraf tekniğini bilmiyordum, sadece fotoğraf çekme isteği taşıyordum. İyi fotoğraflara bakarak, "ne de güzel çekmiş" diyorum ama benzerlerini çekemiyordum. Güzel fotoğraf, iyi bir makine ile mi ilgili, yoksa çeken kişi ile mi ilgili? Süleyman Gündüz, İsmail Küçük gibi fotoğraf sanatçısı arkadaşlarla tanıştım. Fotoğraf sanatçısı arkadaşlarla tanıştıkça, dünyayı tanıdıkça insanın ufku genişliyor. Yeni açılımlar oluyor zihinde ve teknik olarak da meseleyi kavradıktan sonra daha çok ve keyifle ilgilenmeye başladım. Fotoğraf çekmek beni dinlendirmeye başladı, aktif dinlenme aracı olarak fotoğrafı kullanmaya başladım. Bir uğraş olmaktan ziyade bir dinlenme aracı oldu benim için. O yoğunluk içerisinden çekip aldı beni ve yenilenmeye katkı verdi. Böylelikle beni daha da içerisine çekti.

Bir fotoğrafçı portre fotoğrafları çekmek istediğinde birçok ülkeyi dolaşmasına gerek yok, Zeytinburnu'na gelse yetiyor.

2016 / BİRİNCİLİK ÖDÜLÜ HOLYA ÖZTÜRK

Fotoğrafın insanın sosyal yönünü de inanılmaz şekilde geliştirdiğini de söylemeliyim. Ben daha çok insan mekân ilişkisini ortaya koyan fotoğraflar çekmeye çalıştığım için bu sosyalleşmeye de katkı veriyor. Bir mekândaki insanı yansıtmak istediğinizde ister istemez o insanla diyaloga geçmeniz gerekiyor. Elinizdeki aparatlar çok uzaktan da çekmeyi mümkün kılıyor ama yine de haberi olmadan çekseniz bile gidip ona fotoğrafı gösteriyorsunuz; bak senin fotoğrafını çektim beğenmediysen silebilirim diyorsun me-

sela. O da çoğunlukla gösterilen bu nezakete karşılık, kalsın problem yok diyor. İzinsiz çektiğin fotoğraflarla ilgili sonradan izin almış oluyorsun. İnsanın sosyalleşmesine çevresini daha iyi tanınmasına algılamasına bulunduğu ortamı unutmasınasına gezip dolaştığı yerleri yeniden yaşamasına aracılık ediyor fotoğraf.

Bazen fotoğraf çekmekten bulunduğum yeri algılamaya vakit bulamıyorum. Ama sonra fotoğraflara baktığımda o bulunduğum yeri iki kere yaşamış oluyorum. Hatta kaçırdığım yerleri ya da kimi

şeyleri fotoğraf aracılığıyla yakalama şansı buluyorum.

Fotoğraf ile iştigal etmenin, yaptığınız işlerde daha titiz olmanıza aracılık ettiğini, daha seçici, daha dikkatli, daha detaycı bir iş tutuşu sağladığını düşünüyorum. Dolayısıyla o da insanın estetik yönünü geliştiriyor. Yaptığım belediye hizmetlerinde de kaliteli eserlerin, işlerin ortaya çıkmasına da aracılık ettiğini düşünüyorum. Ayrıntı konusunda farkındalık uyandırıyor. Hemen her şeydeki detayları, farklı boyutları, estetik tarafları

görme kabiliyetinizi arttırıyor.

Ayrıca, elbette her şeyden önce rehabilite ediyor, dinlendiriyor.

Objektife yansıyanlar sizce objektif mi yoksa subjektif tarafları var mı? Fotoğrafta sadece bir şeyi, bir durumu yalın halde sunmaktan öte göstermek istediğiniz boyutunu da aktarıyorsunuz. Yaşadığınız ortamın görmeyi arzuladığınız yönünü çekip alıyorsunuz ve onu geleceğe aktarabiliyorsunuz. Dolayısıyla her fotoğrafçı kendi dünyasına göre fotoğraf çeker, fotoğrafın bir teknik tarafı var zaten onu bileceksiniz ve şimdi artık onu öğrenmek çok kolay. Ama onun ötesinde herkes kendi bakışına göre ki bu fiziki bir bakış değil, psikolojik, düşünsel, ideolojik bakışınıza göre o yaklaşımlarınıza göre değerlendiriyorsunuz ve ona göre yansıtıyorsunuz. Çektiğim fotoğrafların böyle bir boyutu var.

Toplumu tanımak da fotoğrafla çok daha kolay oluyor. Aslında en hızlı değişen, insanın kendisi. Bir sokak elli yılda değişir ama insan yıldan yıla çok rahat değişebiliyor. Mekân insan ilişkisi açısından baktığınızda; birkaç yıl arayla aynı mekânda çektiğiniz insan fotoğrafları size toplumdaki kılık kıyafetteki modanın değişimi, yaşama alışkanlıklarındaki değişimi gösterir. Fotoğraf sadece o anı yansıtmıyor o dönemin yaşamından izler de aktarıyor size. Mekândaki değişim insana göre daha uzun vadede oluyor; elli yıl yüz yıl. İstanbul'da 1800'lü yılların

sonundan itibaren yıllar içinde çekilmiş fotoğraflara baktığınızda bu söylediğimi net şekilde görebilirsiniz.

Zeytinburnu'nun değişimini fotoğraf üzerinden nasıl okuyorsunuz? Olumlu anlamda da olumsuz anlamda da bahse değer değişim var. Mekânsal olarak değişim var. Zeytinburnu'nun geçekondü dönemi 60'lı yıllar. Ben daha çok 70'li yılları biliyorum; bugüne göre daha insani sayılabilecek fiziki koşulların hâkim olduğu yıllardı; binalar açısından. Sokaklar çamurlu olduğu için ayakbalarının çamur içinde ama doğayla insan iç içe. İstanbul'dasınız ama köyde gibisiniz. O zaman çamursuz ayakkabı diye bir şey yoktu ama bugün üç beş ay geçse de ayakkabı boyama gereksinimi duyulmuyor.

Öte yandan o eski dönemlerde konfor yoktu, ama binalar insanları ezmiyordu. Bugün konforlu bir yaşam var ama binalar insanları eziyor. Bu insani bir konfor mu tartışılabilir. Şu an sadece fotoğrafik olarak baktığınızda bile görülebiliyor insanların betonla ezildiği. Bu insan psikolojisi üzerinde de farklı etkiler bırakıyordu mutlaka.

Bunun yanında o yıllarda iyice harabeye dönen tarihsel mekânların bugün yeniden açığa çıktığı, güzelleştiği de bir gerçek. Belediyenin Kültür Vadi'sinde yapmış olduğu çalışmalar, özellikle Merkezefendi'de çok güzel fotoğrafik görüntüler veren, mekânla insan ilişkisinin daha güzel bir düzleme oturtulduğu, daha ba-

rışık olduğu daha insancıl bir hâl hâkim. Zeytinburnu dün de renkliydi bugün de renkli, özellikle demografik olarak.

Dünyanın birçok ülkesinde fotoğrafçılar açısından tek tip objeler vardır. Almanya'ya gittiniz fotoğraf çekeceksiniz; Berlin'in sokaklarında en fazla iki tip insan çekersin, insanların tipleri farklı olsa bile kıyafetleri aynıdır, mimari aynıdır, çok renkli bir görüntü sunmaz size. Zengin bir malzeme yoktur ama sadece Zeytinburnu sokaklarında dolaşarak on tane Berlin'i dolaşmış olursunuz. Mimari olarak çok renkli görüntüler sunar; düzen vardır düzensizlik vardır, plan vardır plansızlık vardır, tarih vardır bugün vardır. İnsan tipolojisi olarak; Asya da vardır, Avrupa da vardır, Anadolu da vardır. Kıyafet dersiniz Afganistan vardır, Doğu Türkistan vardır, Karadeniz vardır, Ege vardır, Suriye vardır. Adımbaşı bir sürü farklı kültürel yansımalarla karşılaşsınız. İnsanı ezen insan mekân ilişkisini de yansıtabilirsiniz; insanla mekânın uyumlu olduğu fotoğrafları da yakalayabilirsiniz. Zeytinburnu, tek tip değil, kültürel anlamda oldukça zengin fotoğrafik açıdan.

Belediyenin düzenlediği fotoğraf yarışmalarının sizin açınızdan serencamı nedir? Zeytinburnu'nun algısı dışarıda olumlu değil. Zeytinburnu fotoğrafik olarak çok zengin bir yer. Ama böyle olduğu bilinmiyor. Fotoğrafın ustalarından Ara Güler'e, bir gün muhabbet esnasında "ustam sizi Zeytinburnu'na davet edeyim, muhabbet edelim hem de

Geleneksel 6. Zeytinburnu Belediyesi Fotoğraf Yarışması Jüri Toplantısı, 2016.

2015 / SERGİLEME TURAN TOPALAR

2016 / SERGİLEME SAMİ UÇAN

fotoğraflanacak yerler görürüz belki” dedim. Cevaben ifadesi “Zeytinburnu’nda bir şey yok” oldu. “Kazlıçeşme’den oradan buradan bir kare, bir de gecekonduların yaşamın olduğu yerden bir kare o kadar.” dedi.

Zeytinburnu farklı, çok zengin aslında. İşte bunu bu işle ilgilenen insanlara anlatmak zorundayız. Peki nasıl anlatılabilir? Fotoğrafçıları toplayıp Zeytinburnu’yla ilgili brifing verecek halin yok. O zaman, bir fotoğraf yarışması yapalım, gelsinler Zeytinburnu’yla ilgili bir şeyler üretsinler. Böylelikle başladı bu fotoğraf yarışması. İyi ki de başladı çünkü böylece Zeytinburnu’nun görsel hafızası oluşuyor fotoğraf yarışmalarıyla. Sadece bizim elimizdeki yarışmaya katılan derece alan fotoğrafları yayınladığımız kataloglar, albümler değil. O insanların çektiği yüzlerce toplamda on binlerce kare kayıtlara geçiyor ve bu bir hafıza oluşturuyor.

Zeytinburnu’nda her yıl yaptığımız fotoğraf yarışmasında yeni ve farklı bakışlar ve tarzlar görmek memnuniyet verici. Hatta bu fotoğraflarla, yeni ürettiğimiz eserlerin de çok fotoğrafik olduğunu görmek beni çok mutlu ediyor. Örneğin 15 Temmuz Meydanı inanılmaz güzel kareler veriyor. Bu da insanı mutlu ediyor. Bu fotoğraf yarışmaları özeldir Zeytinburnu’yla ilgili kişisel arşivlere ve genel arşivlere birçok görüntünün girmesini sağlıyor bu bir, ikincisi Zeytinburnu’nun fotoğrafik açıdan çok renkli bir yer olduğunu fotoğrafçılara göstermiş oluyor. Bu yönüyle bu fotoğraf yarışması çok anlamlı bir iş.

Bir fotoğrafçı portre fotoğrafları çekmek istediğinde birçok ülkeyi dolaşmasına gerek yok, Zeytinburnu’na gelmesi yetiyor. Afganistan’a gitmesine gerek yok geliyor burada çekiyor. Anadolu’nun filan kasabasına ya da Orta Asya’ya gitmesine gerek yok, bütün yüzler Zeytinburnu’nda var. Bu zenginliği bizim yarışmaya gelen

fotoğraflardan da görüyoruz. Ben fotoğraf yarışmalarında hiçbir zaman jüride bulunmadım müdahale de etmiyorum. Diğer ilçelerde de fotoğraf yarışması yapanlar var hatta ben bazı ilçelerde jüride de bulundum ve gördüm ki Zeytinburnu’nun fotoğrafik anlamda İstanbul’un birçok ilçesine göre artıları var yani biz o açıdan şanslıyız.

Mesela fotoğraf yarışmasına katılan fotoğraflardan bir tanesi, bizim yeni yaptığımız 15 Temmuz Meydanı’nda bir Ramazan iftarı hazırlığı var. Hem siyah beyaz, hem de güzel bir fotoğraf, sıradışı bir anlatımı var.

Mesela, yine fotoğraf yarışmasına katılan bir fotoğrafa bakıyorsunuz, burasının Zeytinburnu olduğunu söylemeniz çok zor, sanki tarihi bir yer gibi, mesela rahatlıkla Kars olduğunu söyleyebilirsiniz.

Mesela, aynı bunun gibi bir fotoğraf daha var, dereceye girmiş fotoğraflar arasında, Kazlıçeşme meydanı, fakat sanki Konya’da bir bozkırın ortasına gibi bir görüntü veriyor.

Fotoğraf yarışmasına katılan, dereceye giren fotoğraflar arasında böyle birçok fotoğraf bulabilirsiniz. Rusya’da çekilmiş gibi, Afganistan’da çekilmiş gibi, Doğu Türkistan’da çekilmiş gibi.

Mekân seçimleri açısından ilk yarışmayla beşinci yarışma arasında bir mukayase yaparsak, neler söylersiniz? Genel olarak baktığımızda son yıllarda Zeytinburnu’nda fotoğrafik mekânlar bir hayli gelişmiş durumda. Öncesinde malzeme bulmakta biraz zorlanıyordumşuz demek ki. İnsanla mekân arasında güzel bir uyumun hakim olduğu tablo varmış geçmişte ama fotoğrafik alanlar azmış, şimdi bu alanların sayısı artmış. Demek ki iyi işler yapılmış. 2011’den 2017’ye çok ciddi bir gelişme var.

Eğer fotoğraf yarışmasına 2000’lerde başlansaydı çok ciddi bir okuma

yapabilirdi bu fotoğraflardan, ne dersiniz? 2000’lerde nasıl yapacaktık, çöpü zor topluyorduk, borçlar vardı, yarışmaya ödülü nereden vereceksin? Diğer taraftan böyle bir işe girdiğinde millet “sen böyle artistik işlerle ne uğraşıyorsun önce doğalgazı getir” der, “şu elektrikleri yeraltına al”. Nitekim yaptık bunları. İstanbul’da havai hatların %100’ünün yeraltına alındığı ilk ilçe biziz. Niye biliyor musunuz çünkü fotoğraf çekerken oluşturdukları kötü görüntüye benim takıntım var, kötü çıkıyorlar, kadrajı kötüleştiriyorlar. Bütün imkânlarımızı seferber ettik ve o hatları yeraltına aldık. Bu benim fotoğrafla ilgilenmemin getirdiği bir sonuç.

Peki bunun gibi başka örnekler varmı diğer hizmetlere yansıyan? Bakın bu belediye binasının önünde meydan var o meydana aydınlatma direkleri yok. Burada binaları güzel aydınlatırsak o bina-daki ışık etrafın aydınlanmasını sağlar, bu direkler fotoğrafik görüntüyü engelliyor. Binayı aydınlattık direkleri kaldırdık. Binaların dışını füzgün bir şekilde aydınlatmak onun iç fonksiyonlarının ötesinde bir anıt eser olarak da göze hitap eden bir boyuta taşımak gayreti benim fotoğraf ilgimden kaynaklanıyor. Dolayısıyla ben projeye müdahale ediyorum, hem estetikliğiyle, hem işlevselliğiyle hem de fotoğrafik görüntü vermesiyle ilgileniyorum. Sultanahmet’e gidiyorum ana giriş kapsından kubbeye doğru fotoğraf çekeceğim, tam ana giriş kapısının üzerinde bir tane lamba, kötü bir şey bu. Bir park bir bina yapılırken mutlaka aydınlatmayla ilgili çalışmaların yapılması lazım o aydınlatma ekibinin içerisinde bir fotoğraf sanatçısı olması lazım. Neticede binalar sadece içleriyle değil, dış görünüşleriyle de şehre hayat katıyor.

Fotoğraf bilgisi fotoğrafa olan ilgi, yapmış olduğunuz işlerin kalitesini, estetik tarafını etkiliyor. İster istemez müdahil oluyorsunuz ama bizim daha çok ama çok

2015 / SERGİLEME ALAATTIN ŞENOL

büyük mesafe kaydetmemiz lazım tabii, hâlâ pek çok konuda çok gerideyiz.

Fotoğrafla ilgili hazırladığınız yeni bir proje olduğunu biliyoruz, hangi konu etrafında çalıştığınızdan biraz bahseder misiniz? Ben yaşayan dünya dinleriyle ilgili dinlerin mabetleri sembolleri ve inananlarıyla ilgili bir çalışma yapıyorum. 5-6 yıldır çalışıyorum fakat işin içerisine girdikçe okudukça araştırdıkça görüyorum ki öyle büyük bir deryaya hatta dünyanın en büyük okyanusuna dalmışım da farkında değilmişim.

Sembolleri anlamam lazım onları anlamak çok büyük zaman gerektiriyor. O sembollerle ilgili ben bunu kitaplardan öğreneyim dediğin zaman dünya kadar kitap karıştırman gerekiyor. O işi bilen birisiyle oturup konuşsan ona da vakit bulamıyorsun. Bilen biriyle üç beş saat muhabbet edeceksin, notları alacaksın ve kendine bir reçete oluşturacaksın. Reçeteyi yazacak bilgi ve birikim sahibi olmak çok zaman gerektiriyor. Bana reçeteyi yazıp verecek biri olsa, semboller bunlar hadi bunun üzerine çalış bu sembollerin anlamı şudur dese ama olmuyor tabii. Ben onu okuyarak elde etmeye çalışıyorum o da çok vaktimi alıyor. Okuyarak öğrendin ya da birinden dinleyerek öğrendin, tanıdın, hadi git bir de fotoğrafını çek... Fotoğraf çekmek için şuraya gidelim diye vaktimiz olmuyor. İş gereği bir yere gideceğiz ki orada o aradığın şeyler var mı yok mu önceden araştırmasını yapacaksın sonra vakit ayırıp çekeceksin. Bizimki genellikle böyle oluyor. Bu da projenin tamamlanmasını geniş bir zamana yayıyor. Bunu hakkıyla yapabilmek için hiç işin gücün olmadığı bir yıl lâzım. Ama ben 5-6 ayda toparlayıp bir dahaki senenin başında sergiyi açmayı planlıyorum.